

Juelstrupparken – Boplads og dyrkningsareal fra yngre bronzealder ved Støvring

AF TINA LAURITSEN RASMUSSEN

De efterhånden mange bopladsfund fra yngre bronzealder i egnen omkring Støvring vidner om, at det som i dag også var et populært sted at bosætte sig i denne periode af oldtiden. Gennem de senere år har Nordjyllands Historiske Museum således udgravet bopladsspor fra en håndfuld bopladser fra yngre bronzealder i oplandet til Støvring, og i 2009 kunne man tilføje endnu en lokalitet.

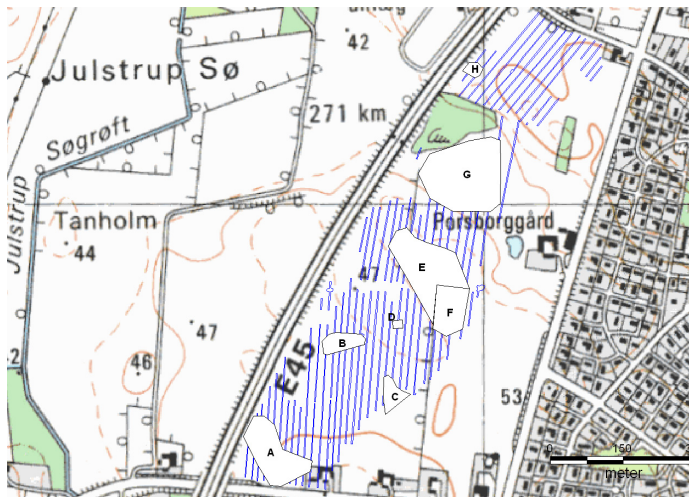
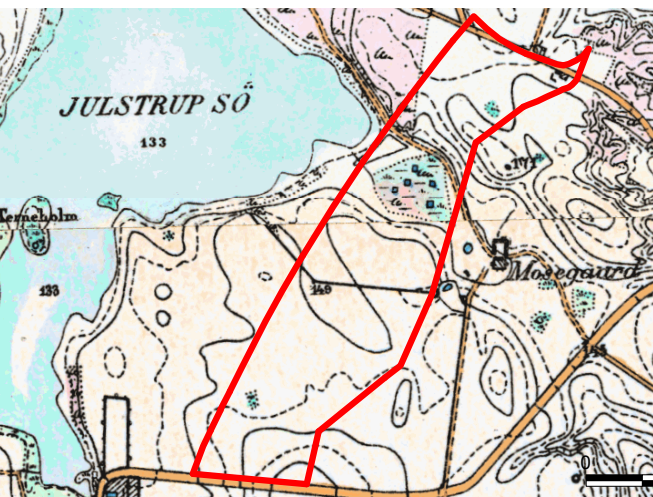
Museet gennemførte fra juni til oktober en undersøgelse forud for byggemodning af et 27 ha stort erhvervsområde beliggende mellem motorvej E45 og Støvring bys nordvestlige del. Her fremkom otte områder med boplads- og dyrkningsaktivitet, de otte områder (A-H), hvor der var påvist forhistorisk aktivitet. Alle områder undtagen område F, som man valgte ikke at byggemodne, var omfattet af den arkæologiske udgravning.

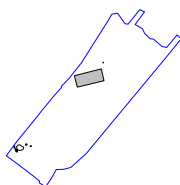
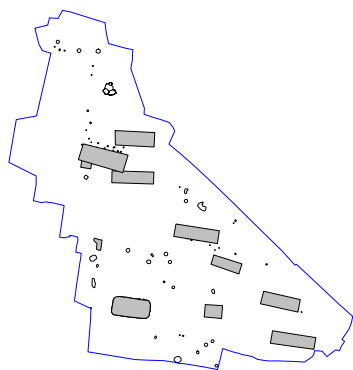
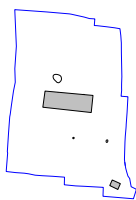
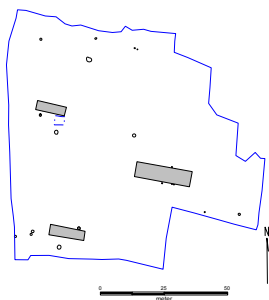
Udstykningsarealet er beliggende langs den tidligere 70 ha store Juelstrup Sø, der afvandedes i 1920'erne. Den tidligere Juelstrup Sø er beliggende vest for udgravningsområdet, der i dag er adskilt fra denne af motorvej E45. Området for byggemodningen var, før arkæologerne gik i gang med udgravningerne, karakteriseret ved agerbrug, en mindre græseng samt et lille skovbevokset område. Dertil kom en lavtliggende engzone, der udgjordes af mosebund - østlig udløber af Juelstrup Sø.

Under udgravningen blev der fundet 14 langhuse, som er treskibede konstruktioner bestående af tre eller flere sæt tagbærende stolper. Langhusene var fordelt på felterne A, C, E og H. Desuden

Byggemodningens beliggenhed i forhold til den tidligere Juelstrup Sø. Vist på udsnit fra højekantskort, ca. 1890. (Ned. tv.)

Forundersøgelsens søgegrøfter dannede grundlag for de senere udgravningsfelter A-H. Vist på moderne 4 cm kort. (Ned. th.)

De fire felter, hvor der er gjort fund af huse. Her ses tydeligt, hvor sparsom anlægsmængden er på denne type pladser.

fremkom tre huse bestående af fire stolper, hvis funktion nok overvejende skal opfattes som økonomibygninger (felt C og E). I områderne omkring højmosen (felt G) fandtes dyrkningsspor – såkaldte ardspor. Godt 50 forskellige gruber og en enkelt brønd fordelt over området afspejler bopladsaktiviteter i tilknytning til husene.

For det danske materiale fra yngre bronzealder er fundbilledet, hvad angår anlæg og bopladsstrukturer, desværre temmelig diffust, ligesom der hverken findes en fast hus- eller keramiktypologi for perioden. Vi ved dog, at det treskibede langhus introduceredes over hele Sydsandinavien i ældre bronzealder (ca. 1400 f.Kr.), og at der med yngre bronzealder sker et brud i bebyggelsesstrukturen, så flere gårdsenheder kan optræde på samme lokalitet. Langhusene selv undergår også en forandring på overgangen fra ældre til yngre bronzealder, hvor man går fra bulvægskonstruktioner i ældre bronzealder til de noget spinklere lerklinede vægkonstruktioner i yngre bronzealder. Generelt er der en meget lav anlægsthed på bopladserne, hvilket betyder, at den kronologiske udvikling på pladserne sjældent begrundes i stratigrafiske relationer imellem anlæggene, hvilket også er gældende for Juelstrupparken.

Samtlige huse fra Juelstrupparken er øst-vest orienterede, hvilket er det gængse gennem hele forhistorien. Hovedparten af langhusene har 1-3 kogegruber beliggende indenfor de tagbærende stolper, 3 huse har en kogegrube i umiddelbar nærhed udenfor huset og 2 huse har ingen kogegruber i nær tilknytning. Det er sandsynligt, at tilstedeværelsen eller fraværet af kogegrube i huset skal tilskrives forskelle i husenes anvendelse, hvortil skal bemærkes at kogegruber også forekommer i 2 ud af de 3 økonomibygninger.

Ofte finder man spor efter stalden i den ene ende af langhusene. I materialet fra Juelstrupparken er der imidlertid ingen direkte vidnesbyrd om stalde, men kogegruberne er altid beliggende i den ene ende af huset. Eftersom kogestensgruberne tilskrives aktiviteter i beboelsedelen, så må man formode, at den modsatte ende har fungeret som stald. I Juelstrupparken fandtes døråbningerne for det meste i langhusenes nordlige langside – i to tilfælde var der dog også en døråbning lige overfor i den sydlige langside. Kun to huse har bevarede vægforløb, det drejer sig om et hus med vægstolper, og et andet omkranset af en væggrøft, hvori der også har stået vægstolper. Husene er konstrueret med tre til seks sæt tagbærende stolper. Fem og seks sæt er dog det mest anvendte.

Ingen af de tre økonomibygninger kan med sikkerhed tilknyttes et langhus. Hegnsstrukturer, der omkranser gårdsenheden mangler i materialet fra bronzealderen, og er heller ikke påtruffet i Juelstrupparken.

Nordøst for felt E daler terrænet ned mod et engstrøg med en højmos. I områderne grænsende op til højmosen fremkom ardspor, uden tvivl har bebyggelsens marker således bl.a. ligget her. Ardsportene blev grundigt registrerede, men det var ikke muligt at erkende specifikke marksystemer eller faser i dyrkningen. Fra mosen blev der udtaget forskelligt materiale til naturvidenskabelige analyser, men desværre blev der ikke fundet genstande af kulturhistorisk interesse – noget moser som bekendt kan indeholde ganske mange af.

Med udgravningerne i Juelstrupparken følger sig endnu et blad til bronzealderens lange historie – en periode, som ofte omtales som guldalderen i Danmarks oldtid. De sparsomme spor efter bebyggelse og bopladsaktiviteter samt sporadiske forekomster af keramik, som vi finder på periodens bopladser, står i skærende kontrast til de flotte fund af genstande af guld og bronze fra gravmaterialet. Arkæologens tolkning af bopladsfundene vanskeliggøres yderligere af, at der ikke findes en direkte stratigrafi mellem bopladsens huse. Det forhold, at materialet fra Juelstrupparken ikke er forstyrret i form af overlapning af senere perioders anlæg eller moderne nedgravninger, giver derimod mulighed for anvendelsen af andre metoder end den stratigrafiske. På materialet fra Juelstrupparken er der således udtaget forskellige naturvidenskabelige prøver. Fra samtlige huse er der udtaget prøver til kulstof-14-analyse, og disse vil i den kommende tid blive analyserede og dermed kaste lys over bopladsens horisontale udvikling, eftersom vi nok skal regne med, at ikke alle 14 langhuse har været samtidige. Endvidere er der foretaget fosfatkarteringer af to langhuse, som bl.a. skal vise, om der har været stald i husene. Fra mosen og ardsprene er udtaget pollenprøver til belysning af mosens udvikling. Samtidig ønskes det at jævnføre pollenprøver fra ardsprene med pollenprøver fra moselagene, således at man ud fra pollendata fra mosen kan beskrive de landskabsmæssige omgivelser på bronzealderbopladsens tid. Herved afsløres formodentlig, hvilket afgrøder bronzealderens bønder dyrkede i området ved Støvring.

Arsporene blev afrenset med graveske, hvorefter de blev fotograferet fra en teleskoplæsser.

